

MLADI BEZ BARIJERA

pročitaj jednu stranu – uradi jednu stvar.

Petnjica 2026.

Uvod

Ova brošura je kratki vodič kroz prava, mogućnosti i „šta možeš da uradiš odmah“ u Petnjici i širom Crne Gore kada su u pitanju mladi i proces njihovog uključivanja u društvene tokove. U njoj ćeš naći: šta je diskriminacija i kako se prijavljuje, šta ti država i opština obećavaju kroz strategije za mlade, kako da se uključiš u odluke, i gdje da nađeš podršku. Petnjica je mala opština, ali tvoj glas ne smije biti mali. Ovaj vodič ti daje najkraći put do ključnih informacija: koja su ti prava, gdje su prilike i kako možeš da utičeš na odluke – u školi, na ulici, u mjesnoj zajednici i u opštini.

Brošura je izrađena u okviru projekta „Petnjica bez barijera“, koji ima cilj da osnaži mlade iz Petnjice i uključi ih aktivnije u društveni, kulturni i demokratski život zajednice. Projekat finansira Evropska unija, a kofinansira Ministarstvo regionalno-investicionog razvoja i saradnje sa nevladinim organizacijama Crne Gore, u okviru mreže YouthHubWBT. Projekat sprovodi NVO Vis Legis, uz podršku programa „Jači glasovi za bolje izbore – Omladinski hub za Zapadni Balkan i Tursku“.

• Šta ćeš saznati u ovoj brošuri

- Kako da prepoznaš diskriminaciju i šta da uradiš odmah.
- Kome se obraćaš kad ti je pravo povrijeđeno (škola, opština, Ombudsman, NVO).
- Kako da se uključiš u donošenje odluka bez politike i bez “veza”.
- Gdje su programi i prilike (Erasmus+, RYCO, EYC, omladinski klubovi i obuke).

Kako da koristiš brošuru

- Pročitaj jednu stranu – uradi jednu stvar.
- Sačuvaj kontakte i linkove sa zadnje strane.
- Kad pišeš prijavu ili predlog: budi kratak/ka, jasan/na i ostavi pisani trag.

Diskriminacija: prepoznaj i zaštititi se

Kako izgleda u praksi

- Preskaču te za školsku aktivnost “jer si djevojka” ili “jer si iz sela”.
- Ne možeš da uđeš u zgradu / učestvuješ na događaju jer nema pristupačnog ulaza.
- Traže ti više dokaza ili uslova nego drugima za istu stvar.
- Ismijavanje, isključivanje ili uznemiravanje zbog invaliditeta, porodičnog statusa ili pripadnosti.
- Mini-dosije (30 sekundi)

Kome se obratiti kada ti je povrijeđeno pravo

Ne moraš da biraš samo jednu opciju. Kreni od najbržeg rješenja – pa eskaliraj ako nema reakcije.

Četiri praktična koraka

1. Riješi na licu mjesta: razgovor sa razrednim/starješinom, upravom škole, trenerom, službom u ustanovi.
2. Pošalji kratku pisanu prijavu (e-mail ili predaja u pisarnici). Pisani trag je tvoja zaštita.
3. Ako je problem u organu ili javnoj službi: obrati se Zaštitniku ljudskih prava i sloboda (Ombudsman).

4. Ako ti treba podrška: javi se nevladinoj organizaciji (pomoć u pisanju, savjetovanje, usmjeravanje).

Primjer poruke (kopiraj i prilagodi)

„Poštovani, dana ____ u ____ desilo se _____. Ovo je uticalo na moje pravo da _____. Molim da u roku od __ dana preduzmete mjere: _____. U prilogu dostavljam _____. S poštovanjem, _____ (kontakt)“

Uključi se u odluke

Učešće znači da znaš gdje se odluke prave i da imaš način da se tvoj stav čuje. Najčešći kanali u opštini su: javne rasprave, inicijative građana, konsultacije sa službama i sastanci sa nadležnim sekretarijatima.

Model „Tri rečenice“

- Problem: šta tačno ne valja (jedna rečenica).
- Koga pogađa: ko trpi posledice (jedna rečenica).
- Rješenje: šta tražiš da se uradi (jedna rečenica).

Kako da kreneš

1. Saznaj ko je nadležan (škola, Centar za kulturu, opština).
2. Pošalji pitanje/predlog kratko i jasno.
3. Ako nema odgovora: zatraži sastanak .

U okviru projekta „Petnjica bez barijera“ planirane su aktivnosti koje otvaraju prostor da se glas mladih čuje direktno pred institucijama (npr. simbolična „prazna stolica“ za mlade).

Šta država i opština obećavaju

Strategije i akcioni planovi nijesu “papir za fioku” – to su argumenti koje možeš da koristiš kada tražiš bolje usluge, prostor za mlade ili jednako učešće.

Strategija za mlade Crne Gore 2023-2027

- Cilj: da mladi budu aktivni građani/ke i uključeni u kreiranje i sprovođenje politika.
- Podrška: neformalno učenje, volontiranje, zdravlje, slobodno vrijeme, jednake šanse.
- Od institucija traži: informaciju, mehanizam učešća i odgovor u razumnom roku.

LAP ima operativne ciljeve koji prate nacionalnu strategiju, ali su prilagođeni lokalnom kontekstu. Posebno je važan cilj koji govori o tome kako se politika pravi i prati: „Unapređenje mehanizama za efikasno kreiranje, sprovođenje, monitoring i evaluaciju omladinske politike.“ To znači da se ne radi ad hoc, nego da postoji plan, mjerenje, praćenje rezultata i odgovornost.

Lokalni akcioni plan za mlade Petnjica 2025 - 2026

- LAP je opštinska mapa mjera za mlade – ko radi šta, kada i sa kojim resursima.
- Koristi ga ovako: pitaj da li je tvoja tema predviđena LAP-om i ko je odgovoran za realizaciju.
- Ako nije: predloži da se uvrsti u naredni plan ili kroz budžet/opštinske programe.

Prilike za mlade: gdje tražiti šansu

Neformalno učenje i razmjene često su brži put do iskustva nego čekanje “da se nešto desi”. Ovo su provjerena mjesta gdje se objavljuju pozivi, obuke i programi.

Šta da pratiš

- Erasmus+ Crna Gora – razmjene, treninzi, projekti za mlade i škole.
- RYCO – regionalne razmjene i programi saradnje mladih.
- EYC Crna Gora – Evropska omladinska kartica i prilike.
- Forum MNE – omladinski rad, politike, omladinski klubovi i inicijative.
- CRNVO i NVO PRIMA – informacije, javni pozivi i podrška za inicijative.

Prilike za mlade: gdje tražiti šansu

Brzi start: 7 dana

1

1. Izaberi jednu vještinu ili jednu temu u zajednici.

2

2. Nađi još 2 osobe – mini-tim od 3 je dovoljno za početak.

3

3. Napiši predlog u 3 rečenice i pošalji ga nadležnima / NVO.

4

4. Prijavi se na jednu obuku ili volontiranje u narednih 30 dana.

Sačuvaj kontakte i linkove sa zadnje strane.

Korisni kontakti i linkovi

Sačuvaj ove izvore – u praksi štede vrijeme:

- Zaštitnik ljudskih prava i sloboda (Ombudsman):
www.ombudsman.co.me
- CRNVO – Centar za razvoj NVO: www.crnvo.me
- NVO PRIMA: www.nvoprima.org
- Forum MNE: www.forum-mne.com
- RYCO – Regional Youth Cooperation Office: www.rycowb.org
- EYC Crna Gora – Evropska omladinska kartica:
www.omladinskakartica.me
- Erasmus+ Crna Gora – Nacionalna Erasmus+ kancelarija:
www.erasmusplus.ac.me

NVO VIS LEGIS

Lagatore bb, 84312 Petnjica
+382-69-818-323
nvovislegis@gmail.com

Petnjica 2026.

Ova brošura je sufinansirana od strane Evropske unije i Ministarstva regionalno-investicionog razvoja i saradnje sa nevladinim organizacijama Crne Gore. Za njen sadržaj isključivo je odgovorna NVO Vis legis i ni na koji način ne odražava stavove Evropske unije niti Ministarstva regionalno-investicionog razvoja i saradnje sa nevladinim organizacijama Crne Gore.